

Coenschool wil een andere naam

De JP Coenschool voor basisonderwijs is genoemd naar Jan Pieterszoon Coen (1587-1629).¹ Hij staat niet alleen bekend als Gouverneur-Generaal van de Oost-Indische VOC-bezittingen, maar ook als de Slachter van Banda: de genocide op bijna 15.000 inwoners van de Banda-eilanden om het VOC-monopolie op de nootmuskaathandel te vestigen. In 1911 werd de openbare JP Coenschool opgericht, gevestigd aan de Madurastraat in de Indische Buurt, een nieuwbouwwijk in Amsterdam-Oost. Twee jaar later startte de aanleg van de Coenhaven (een stukgoedhaven voor onder meer koloniale waren), waarmee de verhuizing van de bedrijvigheid van Amsterdam-Oost naar het Westelijk havengebied werd ingezet. Bij die haven werd vijftig jaar later door koningin Juliana de Coentunnel geopend.

Waarom werd J.P. Coen toentertijd in het zonnetje gezet? Sinds het midden van de negentiende eeuw werden door de Europese mogendheden wereldwijde imperia opgebouwd. Tekenend voor de Hollandse aspiraties in Nederlands-Indië is dat in 1876 een standbeeld van Coen op het plein voor het bestuurscentrum nabij Batavia onthuld werd. In 1893 kreeg hij bovendien een standbeeld in zijn geboorteplaats Hoorn. Maar er was ook een directere aanleiding. De eeuwwende rond 1900: dat was de tijd van de militaire ijzervreter J. B. van Heutsz. Hij was van 1904 tot 1909 Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië, maar van 1898 tot 1904 had hij al faam verworven als gouverneur van Atjeh: op zijn bevel werd het gebied, dat zich sinds 1873 tegen het Nederlandse gezag verzette, met bloedig geweld en ten koste van veel burgerslachtoffers gepacificeerd. Hij overleed in 1924, maar drie jaar later kreeg hij alsnog een staatsbegrafenis, met eretekenen overladen en met een praalgraf op de Nieuwe Oosterbegraafplaats. Het is niet vergezocht om te veronderstellen dat het Gemeentebestuur van Amsterdam, als naamgever van de openbare JP Coenschool en van de Coenhaven, niet alleen Jan Pieterszoon Coen wilde eren, maar ook tot uitdrukking wilde brengen dat iedere rechtgeaarde vaderlander zich zonder voorbehoud achter het winstgevend koloniale beleid van de Haagse overheid anno 1911 moest stellen.

Ruim een eeuw later, in 2018, neemt de school het initiatief om haar naam te veranderen aangezien de krijgszuchtige VOC-mentaliteit, schrijnend voelbaar in het optreden van de Slachter van Banda, niet te rijmen valt met de normen en waarden die zij aan haar leerlingen tracht over te dragen.²

Enige jaren geleden speelde er een soortgelijke kwestie rond onze VOC-held. Bij het Gemeentebestuur van Amsterdam kwam het voorstel binnen om aan de Coentunnel een andere naam te geven. Maar de Commissie Naamgeving Openbare Ruimte wees dat idee met een tweetal argumenten van de hand (Parool 21/1/2015).³ Ten eerste is het veranderen van straatnamen of namen van tunnels verwarrend voor mensen en kost het veel geld. Ten tweede moeten gewijzigde opvattingen over het kaliber van een vernoemde persoon niet zomaar tot een naamsverandering leiden, tenzij er zwaarwegende redenen kunnen worden aangevoerd die nog niet bekend waren toen de naam gegeven werd. Dat was bijvoorbeeld het geval toen Stalin (onze bondgenoot in de Tweede Wereldoorlog) in 1956 geweld gebruikte om Hongarije in het communistische gareel te dwingen: de Amsterdamse Stalinlaan werd binnen de kortste keren hernoemd tot de Vrijheidslaan. Maar zonder zo'n geldige reden moet men niet aan topografische namen morrelen. "De betekenis van de vernoemde persoon moet in de context van zijn eigen tijd worden gezien", lichte burgemeester Van der Laan toe. Ik neem aan dat hij daarmee niet alleen de context van de vernoemde omstreeks 1600 maar ook de context van de vernoemer omstreeks 1900 bedoelt.

Eerder was er ophef over het standbeeld van J.P. Coen dat sinds 1893 in zijn geboorteplaats Hoorn staat. Een aantal inwoners vond het ongepast dat deze 'massamoordenaar' met een standbeeld geëerd

¹ <http://www.coenschool.nl/>

² <http://www.at5.nl/artikelen/177424/directrice-jp-coenschool-over-naamwijziging-we-willen-niet-verbonden-zijn-aan-deze-man> (16/1/2018)

<http://www.at5.nl/artikelen/177460/jp-coenschool-verandert-naam-coentunnel-blijft-hetzelfde> (17/1/2018)

<https://www.parool.nl/amsterdam/j-p-coenschool-verandert-naam-om-koloniaal-verleden~a4557269/> (16/1/2018)

<https://www.noordhollandsdagblad.nl/nieuws/jp-coenschool-schrapt-naam-beeldenstorm-waait-nu-ook-over-naar-scholen> (17/1/2018)

<https://www.nrc.nl/nieuws/2018/01/16/jp-coenschool-wijzigt-naam-om-slachtingen-van-zeeheld-coen-a1588585>

(Maarten Huygen 16/1/2018)

<https://www.ad.nl/binnenland/amsterdamse-school-zegt-besmette-naam-uit-koloniaal-verleden-vaarwel~a6b465c2/> (16/1/2018)

<http://www.republiekallochtonie.nl/blog/opinie/wanneer-een-school-niet-meer-de-naam-wil-dragen-van-de-slachter-van-banda> (17/1/2018)

³ <https://www.parool.nl/amsterdam/ondanks-dubieuze-reputatie-mag-j-p-coen-zijn-tunnel-houden~a3834359/> (21/1/2015)

werd. Maar de gemeenteraad besloot te volstaan met een aanvullende, kritische tekst op de sokkel (AD 12/7/2011).⁴ Maart 2012 werd de definitieve tekst vastgesteld, waarmee men een genuanceerd beeld trachtte te geven dat ook aan de opvattingen van de critici tegemoet kwam.⁵

Vorige week gaven minister-president Rutte en CDA-leider Haarsma-Buma een ideologische onderbouwing van de bovenomschreven uitgangspunten.⁶ De identiteit van de Nederlandse natie is geworteld in haar historie. Je moet die historie niet uitwissen uit een misplaatst gevoel van politieke correctheid, maar je mag er wel kanttekeningen bij zetten in het licht van hedendaagse opvattingen over goed en kwaad.

Is hiermee het laatste woord gezegd over de voorgenomen naamswijziging van de JP Coenschool? De Telegraaf en het Noordhollands Dagblad blazen hoog van de toren.⁷ “Scholen kunnen volgens mij betere geschiedenislessen geven, dan hun naam veranderen om zichzelf vervolgens op de borst te kloppen”, stelt historicus Jur van Goor. “Stop met het herschrijven van onze geschiedenis op last van een kleine groep activisten”, luidt de oproep van de hoogleraren Piet Emmer en Frank Ankersmit. De beeldenstorm op onze nationale historische iconen moet stoppen, zegt columnist Wierd Duk.

Maar er zijn ook historici die het genuanceerder zien: gelden de eerdergenoemde uitgangspunten voor standbeelden en voor de naamgeving van straten en tunnels en de naamgeving van scholen?⁸ Ik denk dat het verschil zit in het feit dat mensen zich psychologisch kunnen distantiëren van de straat waarin ze wonen, de tunnel waar ze door rijden en het standbeeld waar ze langs fietsen. Een school daarentegen, of meer in het algemeen een organisatie, kan zich niet distantiëren van haar naam. De naam maakt deel uit van haar identiteit, net zoals de voor- en achternaam deel uitmaakt van iemands persoonlijke identiteit. Als er in de loop der tijd een ernstige discrepantie is gegroeid tussen de naam enerzijds en de identiteit anderzijds van de organisatie, moet zij overwegen haar naam te herzien. Zodoende voorkomt zij dat de overgeleverde naam misverstanden oproept over haar huidige identiteit en missie.

Een voorbeeld van zo'n naamwijziging is de huidige *Omroepvereniging VPRO*. Zij werd opgericht als Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep (V.P.R.O.), maar de vier puntjes zijn inmiddels geschrapt omdat haar identiteit niet meer gedekt wordt door de woorden vrijzinnig-protestants en radio. Een tweede voorbeeld is *Arcadis*:⁹ de Nederlandse Heidemaatschappij, opgericht in 1888 om woeste gronden te ontginnen, bossen aan te leggen en bossen in stand te houden, ontwikkelde zich geleidelijk tot een multinationalaal, beursgenoteerd ingenieursbureau met duizenden medewerkers. Ook het werkterrein werd verbreed. Omdat de smalle Nederlandse naam de brede multinationale lading niet meer dekte, werd de naam in 1997, dus na bijna honderd jaar, gewijzigd in *Arcadis*.

Toen de JP Coenschool in 1911 werd opgericht, had het basisonderwijs mede als opdracht de vaderlandsliefde van de leerlingen te bevorderen en hun trots op ons koloniale wereldrijk te versterken. Inmiddels heeft de school een veel bredere missie gekozen. De vlag 'JP Coen' geeft geen juist beeld meer van de vormingsopdracht die zij zich heden ten dage stelt. De calvinistische kolonistator Coen had een lijfspreuk die begint met een oproep om te volharden en de hoop niet te snel op te geven:

Dispereert niet.

Maar hij vervolgt met een rauwe strijdkreet die we onze kinderen niet luchthartig willen meegeven:

Ontziet uw vijanden niet, Want God is met ons.¹⁰

Wes Holleman

weblog onderwijs, 22-1-2018

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁴ <https://www.ad.nl/cultuur/kritische-noot-bij-beeld-massamoordenaar-coen~af1674b5/> (12/7/2011)

⁵ <http://www.nhnieuws.nl/nieuws/76127/Definitieve-tekst-op-sokkel-JP-Coen-bekend> (14/3/2012)

⁶ <https://nos.nl/artikel/2212800-rutte-waarschuwt-voor-beeldenstorm.html> (19/1/2018)

⁷ <https://www.ad.nl/politiek/sybrand-buma-jan-pieterszoon-coen-is-onderdeel-van-onze-historie~a9cd72d0/> (20/1/2018)

⁷ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1546926/j-p-coenschool-verandert-naam> (16/1/2018)

<https://www.telegraaf.nl/video/1551252/apekool-van-gekwetst-links-moet-stoppen> (17/1/2018a)

<https://www.telegraaf.nl/nieuws/1550210/stop-de-vervalsing> (17/1/2018b)

<https://www.noordhollandsdagblad.nl/nieuws/jp-coenschool-schrapt-naam-beeldenstorm-waait-nu-ook-over-naar-scholen> (17/1/2018)

⁸ <https://nos.nl/artikel/2212417-wat-moeten-we-nu-met-de-helden-van-toen.html> (20/1/2018a)

⁹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/ARCADIS>; <http://www.knhm.nl/Wie+we+zijn/Historie/default.aspx>

¹⁰ https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Pieterszoon_Coen